

VALORI IMUABILE

Anatol MORARU, redactor - șef

Cuvîntul *patrimoniu*, ne spune dicționarul, este unul polisemantic. Ne propunem, în exercițiul ce urmează, să disertăm pe marginea unui subiect captivant, ce derivă semantic din noțiunea complexa de patrimoniu – moștenirea culturală.

Lucrețiu spunea inspirat: "Cuvîntul e mai tare decît piramidele". Și chiar dacă astăzi piramidele egiptene sunt, spre bucuria filmată a sutelor de mii de turiști din tusalpatru zări a lumii, bine mersi, acest fapt nu anulează dictonul celebrului antic. Dimpotrivă, adevărul devine și mai evident, dacă ne gîndim că popoarele care n-au avut forța să lase posterității obiecte de patrimoniu cultural au dispărut fără urme în colbul istoriei.

O succintă incursiune în istoria civilizațiilor poate demonstra că memoria umană a reținut și *Epopaea lui Ghilgameș și Rigvedele*, *Biblia și Coranul*, *Cîntecul Nibelungilor și Cîntecul despre oastea lui Igor*, *Kalevala și Miorița* etc., etc., dar și *Palatul din Babilon* al lui *Nabucodonosor*, *Piramidele egiptene*, *Marele zid chinezesc și Orașul interzis din Beijing*, *Partenonul grecesc*, *Colosseumul roman*, *Piramida soarelui* a aztecilor, *Templul Kandariya Mahadeo* al hindușilor, precum și bijuteria *Taj Mahal* al indienilor, *Palatul Alahambra* din Spania, expresie

a raspîndirii islamului în spațiul iberic, *Palatul Versailles și Luvrul francez*, *Turnul Eifel*, *Hermitajul din Sankt - Petersburg* etc., etc. Pe de altă parte, și hunii, pecenejii, mongolii etc., stau cumiți în cronici sau în studiile istoricilor, dar ca distrugători ai progresului și vestigiilor culturale.

Civilizația contemporană, și ne gîndim îndeosebi la întreg secolul al XX-lea, are meritul de a fi realizat cele mai temerare, fantastice idei și aspirații umane. Șirul acesta este de - a dreptul impresionant: construcția avioanelor și zborul deasupra norilor, construcția de zgîrîie - nori, zborul în cosmos, primii oameni pe lună, lansarea de sateliți, inventarea radioului, televizorului, computerului, apariția telefoniei mobile, a Internetului, explorarea celei mai adînci depresiuni oceanice (*Groapa Marianelor* - 11 000 m) etc. La fel, să nu uităm că un *Dali* și un *Picasso*, un *Borges* și un *Pasternac*, un *Ciaicovschi* și un *Menuhin*, un întreg șir de laureați *Nobel* în toate domeniile sunt mărturii elocvente ale bogatului patrimoniu cultural contemporan. Totodată, au fost construite cele mai încăpătoare săli de concert și spectacole, cele

mai mari biblioteci, colecțiile cărora sunt acum și pe suport electronic. O altă performanță este trimiterea în cosmos a unor mesaje codificate, în stare sa dea semnele identificabile și dimensiunile valorice ale actualei civilizații.

Pe de alta parte, civilizația actuală este considerată, prin exponenții ei de bază și vorbim de superputerile economice, drept una consumistă, orientată spre obținerea imediată de supra-profituri și în goană după un confort extrem, fenomen ce determină și, cum se crede, superficialitatea ființei umane. Acest spirit consumist, de altfel, și rivalitatea economico - militară între cele două sisteme mondiale – capitalist și socialist, care se manifestă cu preponderanță în a doua jumătate a secolului, a generat probleme globale precum, ecologia, problema demografică, cursa înarmărilor, pericolul unui război nuclear etc., probleme a căror nesoluționare a generat consecințe pe care le suportă.

Și dacă lumea occidentală și cea transatlantică își pune acum tot mai imperativ soluționarea problemelor globale, a pastrării patrimoniului cultural, în zona ex-sovietică lucrurile nu stau chiar atât de bine.

Aparatul ideologic - propagandistic din fosta Uniune Sovietică a promovat cu insistență ideea (falsă, cum s-a dovedit ulterior) că totul: pământurile, apele, pădurile, bogățiile pămîntene și subpămîntene, muzeele, monumentele și, în genere, arta aparține poporului. Acest lucru a cultivat, paradoxal, oamenilor sovietici sentimentul profund al

unei iresponsabilități crase, or, așa cum totul era comun, nu era al nimănui. Pîna și *Biroul Politic*, ne amintim, obișnuia să ia decizii colective, ca să nu răspundă nimeni personal. Astfel, treptat, omului sovietic i-a fost eradicat sentimentul de gospodar, de proprietar. Consecințele acestui amplu proces de spălare a creierului, de mutilare a ființei le suportăm acum. Cine trece prin satele basarabene, vede case de cultură cu ușile și ferestrele furate, ferme de vite sau sediile brigăzilor de tractoare darîmate, grădinițe și librării („Luminițe”) transformate în baruri. Asta e cînd o comunitate nu are un sentiment cultivat al culturii. Un exemplu elocvent este și „arhitectura” clădirilor din așa-numitul centru istoric al Chișinăului. Și funcționarii serviciilor respective ale Primăriei Chișinăului și îmbogățirii peste noapte nu-și pun defel problema valorii clădirilor istorice, care prezintă un interes pentru turiști și construiesc case moderne, fastuoase care afectează definitiv prin „sticlobetonul” lor peisajul urbanistic. Exemple ale altor piese importante din moștenirea culturală pierdute iremedial se numără cu sutele.

Acum, cînd R. Moldova se vrea o componentă a Uniunii Europene, este nevoie, mai mult decît oricînd, sa fie reanimat simțul responsabilității, cultivat, mai ales, tinerei generații, simțul valorii, promovată ideea de patrimoniu cultural, așa cum se face în Occident, de exemplu.

Vom deveni interesați și utili urmașilor doar dacă vom ști să le lăsăm idei turnate în bronz, cioplite în piatră, așternute pe hîrtie, pictate pe pînză sau ilustrate în simfonii.